
Falšování potravin

Matej Pospiech, Bohuslava Tremlová

Veterinární a farmaceutická univerzita Brno,

Ústav hygieny a technologie vegetabilních potravin

MENDELU 2014

Obsah přednášky

- úvod, historie
- co považujeme za falšování
-
- specifika falšování potravin
- nejčastější způsoby falšování u jednotlivých komodit
- ochrana spotřebitele

Falšování potravin

- historie
- současnost
- potravinové právo

Spotřebitel má na základě rezoluce OSN č. 39/248 právo na všestranné, vyčerpávající, srozumitelné a hlavně pravdivé informace o potravinách, které nakupuje a na informace o opatřeních pro ochranu trhu před distribucí falšovaných potravin.

Specifika falšování potravin

- potraviny jsou **různorodý materiál**
- klasické i moderní analytické metody
fyzikálně-chemické, imunochemické, molekulárně biologické, mikroskopické, senzorické a další
- podpora výzkumu a vývoje nových metod
(NMR, MALDI-TOF, biosenzory, proteomika)

Problematiku všech potravin

Komodita Commodity		Nevyhovující šarže (%) Non-complying Lots (%)
▶ Brambory	▶ Potatoes	11
▶ Cukrářské výrobky a těsta	▶ Confectionery products and doughs	5
▶ Čerstvá zelenina, čerstvé houby	▶ Fresh vegetables, fresh mushrooms	25
▶ Čerstvé ovoce	▶ Fresh fruit	28
▶ Čokoláda, cukrovinky	▶ Chocolates, confectionery	64
▶ Dehydratované výrobky a ochucovadla	▶ Dehydrated products and flavour enhancers	49
▶ Jedlé tuky a oleje	▶ Edible fats and oils	20
▶ Kakao, směsi kakaa s cukrem	▶ Cocoa, cocoa mixtures with sugar	0
▶ Káva, kávoviny, čaj	▶ Coffee, coffee substitutes and tea	17
▶ Koření	▶ Spices	10
▶ Lihovarnické výrobky	▶ Spirits and spirit drinks	19
▶ Luštěniny, olejnatá semena	▶ Pulses, oil seeds	9
▶ Masné výrobky	▶ Meat products	20
▶ Med	▶ Honey	39
▶ Mléčné výrobky	▶ Milk products	19
▶ Mlýnské obilné výrobky	▶ Grain mill products	19
▶ Nealkoholické nápoje	▶ Soft drinks	16
▶ Obilniny	▶ Cereals	4
▶ Pekařské výrobky	▶ Bakery products	14
▶ Pivo	▶ Beer	14
▶ Přídavné, aromatické látky	▶ Additives and aromas	3
▶ Přírodní sladidla	▶ Natural sweeteners	17
▶ Ryby, vodní živočichové	▶ Fish, aquatic animals	37
▶ Studená kuchyně	▶ Delicatessen products	8
▶ Škořápkové plody	▶ Shell fruit	21

Co je falšování ?

---

záměrný přídavek jiné, a to levnější nebo dostupnější látky do potraviny, která úplně nebo částečně nahradí původní často drahou surovinu

- porušení pravosti olejů
- náhražky do kávy
- náhrada masa ve výrobcích
- náhrada kakaového másla

Co je falšování ?

---

záměrný přídavek aditiv, která maskují skutečnou kvalitu nebo původ potraviny

- dodatečné barvení nebo aromatizace méně kvalitních výrobků nebo kvůli cenovému rozdílu (barvení bílého vína na červené)
- barviva povolená x nepovolená

Co je falšování ?

použití jiné než deklarované technologie výroby

- vydávání obyčejného oleje za olej lisovaný za studena

Co je falšování ?

zneužití známé značky potraviny

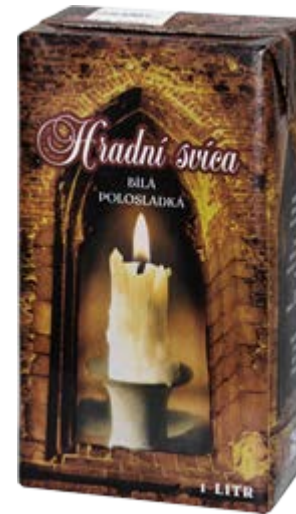
- používání obalů, etiket
a názvů připomínajících
známou značku

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potraviny, týkající se stáří nebo odrůdy

- záměna ročníků
- záměna druhů kvalitních vín

Co je falšování ?

---

záměrné klamavé označení potraviny, týkající povinnosti uvádět složení a množství složky

- povinnost uvádět složení
  - legislativně podložená

Paštika zabijačková

Masný výrobek tepelně opračovaný. Obsah tuku max. 25 %.

Složení: vepřová játra (38 %), vepřové sádlo, vývar, pitná voda, jedlá sůl, škrob, suš. česnek, směs koření, směs sušených bylin, cukr, mléčné bílkoviny, konzervant (E 250), zahušřovadlo (E 451), stabilizátor (E 452), antioxidant (E 301).

Alergologické informace: obsahuje mléčné bílkoviny. Může obsahovat stopy mandlí.

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potravin, týkající povinnosti uvádět složení a množství složky

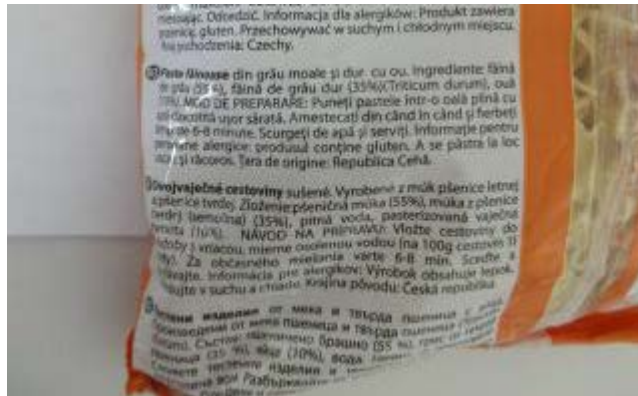
- povinnost uvádět množství složky
  - pokud je název složky nebo skupiny složek uveden v názvu výrobku

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potraviny, týkající povinnosti uvádět složení a množství složky

- povinnost uvádět množství složky
  - pokud je složka nebo skupina složek zdůrazněna slovně, obrazově nebo graficky

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potravin, týkající povinnosti uvádět složení a množství složky

- povinnost uvádět množství složky
  - Pokud si spotřebitel obvykle výrobek s touto složkou nebo skupinou složek spojuje

Herkules

Masný výrobek trvanlivý fermentovaný.
Baleno v ochranné atmosféře.
Po otevření obalu ihned spotřebujte.

Složení:

vepřové maso, vepřové sádlo, hovězí maso, sůl, konzervant E250, vepřové kůže (stabilizátor E466), směs koření (koření, dextróza, červená řepa, antioxidant E316, barvivo E120), startovací kultura mikroorganismů.
Obsah tuku max. 50%, obsah soli max. 4,5%, obsah čistých svalových bílkovin - nejméně 14%.
Na 100g výrobku bylo použito 134g masa.
U výrobku je povolena váhová tolerance +5g.
Uchovejte při teplotě od 0°C - 5°C.

Spotřebujte do:

Vyrobeno pro AHOLD Czech Republic, a.s.,
Slavičkově 1a, 638 00 Brno
Výrobce: Krahulík - MASOŽÁVOD Krahulík, a.s.,
Krahulík 10, 588 56 Telč.

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potraviny, týkající povinnosti uvádět složení a množství složky

- povinnost uvádět množství složky
  - Pokud je složka nebo skupina složek základní pro charakteristiku potraviny a pro její odlišení od výrobků, se kterými by mohla být zaměnitelná pro svůj název nebo vzhled

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potraviny, týkající se specifické složky - alergeny

- seznam alergenních složek
pro lepek limit

bez lepku

- může obsahovat stopy ...

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potravin, týkající se výživová tvrzení

- bez tuku, bez cukru...
- sdělení o výživových hodnotách nařízení (ES) č. 1924/2006
- na jednom místě v tabulce s přiřazenými číselnými hodnotám
- nebo lineárně

aby obsahi zůstali uvnitř celistvy a chráněny.

TABULKA NUTRIČNÍCH HODNOT:			
TABULKA NUTRIČNÍCH HODNOT:			
Průměrná výživová hodnota Priemerná výživová hodnota	Ve / v 100 g	V porci / porcii (40 g)	% DDD v porcii**
Energetická hodnota	1356 kJ 324 kcal	542 kJ 130 kcal	6,5
Bilkoviny / Bielkoviny	8,9 g	3,6 g	7,1
Sacharidy z toho cukry*	66,0 g 22,3 g	26,4 g 8,9 g	9,8 9,9
Tuky z toho nasycené/nasýtené mastné kyseliny	2,7 g 0,7 g	1,1 g 0,3 g	1,5 1,3
Vláknina	8,4 g	3,4 g	13,4
Sodík	0,07 g	0,03 g	1,1
Sůl / Soľ	0,17 g	0,07 g	1,1

* Obsahuje přirozeně se vyskytující cukry, zejména z ovoce. / Obsahuje prirodzene sa vyskytujúci cukry, najmä z ovocia.
% doporučené denní dávky pro dospělého
% odporúčanej dennej dávky pre dospelého

VÝROBCE / VÝROBCA:
mco spol. s r. o., Türkova 2319/5b

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potraviny, týkající se neoprávněného použití označení bio-, přírodní, ...

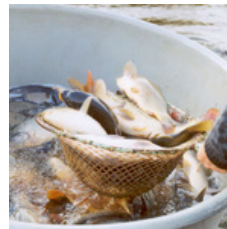
- pravidla pro označování biopotravin
- použití označení
"domácí", "čerstvý", "živý", "čistý",
"přírodní", "pravý" nebo "racionální"

Co je falšování ?

záměrné klamavé označení potravin, týkající se potravin s chráněnými názvy

- zaručeně tradiční speciality
- potraviny s chráněným označením původu
- potraviny s chráněným zeměpisným označením

Co je falšování ?

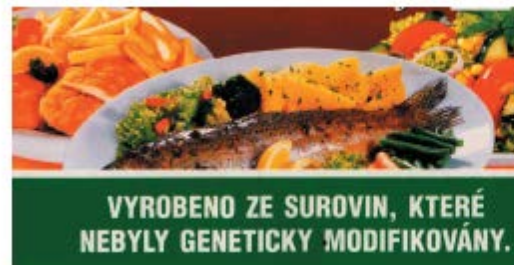
záměrné klamavé označení potravin, týkající se potravin s GMO

- používání GMO v EU je možné
modifikace schválené EU komisí
- rostlinného původu, kvasinky...

Obr. č. 1: Označení potravin - oleje, který byl vyroben z geneticky modifikované sóji

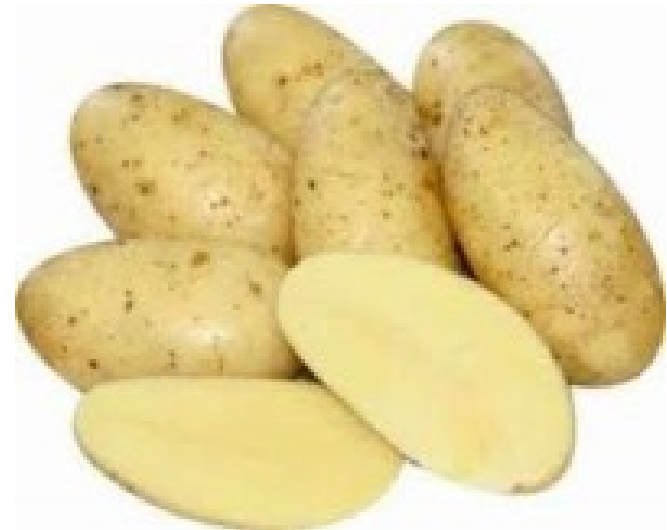
Obr. č. 3 + 4: Negativní označení potravin na obsah GMO

Co je falšování ?

nesprávné označení odrůdy a obchodního názvu

- ovoce a zelenina

Co je falšování ?

klamavá nabídka

- nabízení a prodej povolených
- náhražek klamavým způsobem

PŘÍKLADY FALŠOVÁNÍ

Med

- přidávání cukru, sirupu, krmení včel
stanovení sacharózy, medu cizích látek (dextriny, oligosacharidy aj.), poměru izotopů $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$
- nevhodné zacházení s medem
(smyslové změny, HMF, snížená aktivita enzymů)
- klamavé označení vzhledem k původu botanickému
nebo geografickému
(pylová analýza, aminokyseliny)

Káva

- odlišení druhu kávy
  - senzorycky
  - stanovení látek, které jsou jen v robustě

arabika X robusta

- přísady do mleté a instantní kávy
  - mikroskopické metody, test rozpustnosti, analýza sacharidů, minerálních látek aj.
- káva bez kofeinu - problém se zbytkovým kofeinem nebo se způsobem zpracování

Kakao a výrobky z něj

- přídavky
  - na objem
  - náhrada kakaového másla
- „vylepšování“ sensorických vlastností

Jedlé oleje

- náhrada dražšího oleje levnějšími druhy
  - distribuce mastných kyselin, stanovení sterolů a tokoferolů (chromatografie)
- náhrada oleje lisovaného za studena olejem běžným
  - stanovení specifických složek, např. stigmastiadenu (HPLC)
- náhrada rostlinného oleje živočišným tukem
  - stanovení složení mastných kyselin, sterolů aj.

Víno a lihoviny

- geografický původ - analýza minerálních látek a aminokyselin
- stáří - stanovení izotopu ^{14}C nebo poměru izotopů $^{206}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ v organických sloučeninách
- barvení vína, lihovin
- burčák
- lihoviny (líh, barviva)

Mléko a mléčné výrobky

- přídavek vody do mléka
- neodpovídající tepelné ošetření
- přídavek rekonstituovaného sušeného mléka do syrového a pasterovaného mléka
- záměna ovčího nebo kozího mléka kravským (hlavně sýry)
- přídavek rostlinného tuku do mléčného

Maso a masné výrobky

- použití jiných druhů masa než je stanoveno nebo uvedeno na výrobku
- náhrada masa jinými surovinami
  - stanovení obsahu masa
  - detekce rostlinných přísadků
- záměna kategorií hovězího masa

Ochrana spotřebitele

- odpovědnost výrobce - vlastní kontrola, systémy zajišťování jakosti
- státní kontrola - kompetence a povinnosti orgánů státního dozoru

STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ
A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Státní veterinární správa
České republiky

CELNÍ SPRÁVA
ČESKÉ REPUBLIKY

ČESKÁ OBCHODNÍ INSPEKCE

- činnost dalších organizací
- legislativa – základní, specifická

Závěr

Falšování potravin je problém, se kterým je nutné počítat stále a ochrana spotřebitele je výsledkem :

1. vývoje právních předpisů
2. zdokonalování analytických metod pro průkaz falšování
3. důsledně prováděné dozorové činnosti

Děkuji za pozornost

mpospiech@vfu.cz

